

Hvordan ble livet, egentlig? Seks me

Tekst: Marte Bjørklund
Foto: Jan M. Lillebø

Filmens mann: – Min datter og jeg har akkurat laget ferdig filmen «70 år bak kamera», full av mine gamle opptak. Den skal vises på BIFF. Nå planlegger jeg neste film, sier Sverre Sandberg (90).

ennesker som har levd lenge forteller.

SVERRE SANDBERG (90)

Født og oppvokst på Seiersbjerget. • Har vært filmskaper hele sitt liv og lager fortsatt film. • To barn, fire barnebarn, ett oldebarn. • Tvillingbroren Haakon døde i år. • Gift.

Eventyreren

Under krigen gikk jeg på Katten. Læreren ba meg komme frem til tavlen og forklare parabelens ligning, men jeg kunne ikke svaret. «Kan du ikke dette, får du gå og sette deg på plassen din», sa læreren.

Da smalt det. Hele vinduet kom inn da «Voorbode» eksploderte på Vågen. Glassbitene sto spikret i tavlen. Så jeg sier: Du skal ikke alltid kunne leksene dine.

Jeg og broren min, Haakon, var alltid glad i film. I sjette klasse gikk vi på kinoen og spurte i administrasjonen om de hadde noen filmklipp-rester. Vi fikk en scene av «Snyltekrepsens liv». Den varte i ett minutt, der vi så snyltekrepsen komme ut at et skall. Rektor på Nygård skole ble begeistret og ba oss vise den i alle klassene.

Vi fikk mer film på kinoen og laget egen kino i kjelleren hjemme. Billettene kostet 10 øre. I en av filmene hang Ken Maynard i et tau utenfor en skyskraper, og skurken ville klippe tauet. Akkurat da stoppet vi fil-

men, og sa at de som ville se slutten måtte komme tilbake neste dag. Da kostet det 10 nye øre, men de ville jo se slutten.

«Kom på Svekon Kino» skrev vi på flyers som vi delte ut på skolen. Rektor ba oss holde opp, da lappene våre lå og fløt i hele skolegården.

Jeg tok filmutdanningen min i New York, mens min bror reiste til København. Jeg mønstret på en gammel, primitiv skute som brukte tre uker over havet. I Canada ble jeg nesten kastet av toget fordi passet og visumet mitt var vekk. I siste liten fant jeg kofferten mellom to seter lenger bak i toget. Aner ikke hvordan den havnet der, men da var jeg glad.

Jeg traff Thor Heyerdahl i New York. That's a good story, though! Thor fristet meg med Kon-Tiki-ekspedisjonen, men jeg trivdes så godt på studiet. Åpenheten og gjestfriheten hos amerikanerne fascinerte meg. Oscar Wilde sa: «The youth of America is their oldest tradition». Det var godt sagt, i Amerika er det alltid noe nytt. →

Jeg syntes Kon-Tiki hørtes ut som et sinnssykt eventyr, men det sa jeg ikke til dem. Da de kom hjem, ringte Thor og ba meg hjelpe til med å redigere filmen. Vi jobbet natt og dag i en leilighet i Greenwich Village. Redigeringsutstyr hadde vi ikke, vi var fattige studenter. Så vi hengte lapper med scenene i taket: «Herman faller i sjøen». «Thor heiser seilet». Vi tok lappene ned etter hvert som filmen ble til. Det var fabelaktig å sitte der med Thor og Liv og høre suset fra Kon-Tiki mens verdensbyen brølte utenfor.

Jeg har alltid vært glad i det visuelle, og i stillheten. En stor, russisk regissør har sagt at lydfilmens største effekt er stillhet. Vi pepres med effekter, men jeg er glad i pausene, der du kan hvile litt og må tenke selv.

Vil du høre mer? Du vil ikke tro det, men jeg har vært danseinstruktør i en musikal. Jeg har alltid vært glad i folkedans, og en dag kom de fra ambassaden og sa at CBS trengte noen som kunne instruere skuespillerne i en svær scene i «I Remember Mama». Den handlet om skandinaverne som reiste til Amerika.

Anyway: Peggy Lee var en berømt skuespillerinne, og jeg sa: «Søren, jeg kan ikke danse med Peggy Lee!». Men det gjorde jeg, både polka og reinlender. Det var nå gøy.

Etter studietiden reiste jeg tilbake til Amerika mange ganger. Men Haakon og jeg kom sammen og bygget dette filmstudioet på tomten til barndomshjemmet vårt. Vi har arbeidet sammen hele livet. Det er et paradoks at jeg skal feire dagen min uten at han er her. Jeg savner ham voldsomt.

Karin kapret jeg da jeg viste en film i Handelens og sjøfartens hus. Jeg var heldig som traff henne, det er høydepunktet i mitt liv. Jeg så en jente og tenkte: «Hun der ser veldig grei ut». Jeg gikk bort og

spurte om jeg kunne følge henne hjem. Det gjorde jeg, og tre måneder senere giftet vi oss.

Hun skulle bli sykepleier, men ombestemte seg og ble med meg tilbake til Amerika. Vi skulle besøke noen folk i Hollywood, kjøpte en gammel bil på Manhattan og bilte gjennom hele landet. Vi har opplevd utrolig mye sammen. Hun ville være med på eventyrene, og vi har hatt det kjempeflott hele tiden. Da barna kom, tok vi med dem også.

Det er en god følelse å ha få laget ferdig en film, der musikken og alt er blitt som jeg ville ha det. Da blir jeg så glad for å få fremføre den.

Jeg gleder meg over å være oppegående og frisk, og føler meg ikke som en oldefar. Når jeg treffer folk på gaten som sier: «Holder du på enda?», får jeg lyst til å smelle til dem. Hva skulle jeg eller gjøre? Jeg kan da ikke sitte hjemme og se på navlen min.

Jeg har alltid vært glad i det visuelle, og i stillheten. Vi pepres med effekter, men jeg er glad i pausene.

LARS HAUGSVÆR (95)

Født i Haugsvær i Masfjorden, vokste opp i Fana.

- Drev gårdsbruk i Fana hele livet.
- En adoptiv-sønn.
- Enkemann.

Rolige dager: – Jeg er heldig som får avslutte karrieren her på Bergens Indremisjons aldershjem. Her gjør de alt de kan for at vi skal ha det godt, og det pleier å være andakt oppe i stuen, forteller Lars Haugsvær (95). På nattbordet har han bilder av sin kone og Bibelen.

Stoler på Jesus

Ungdommen tilhørte jeg miljøet rundt bedehuset i Blomsterdalen. Jeg var døpt og konfirmert, men visste ikke hva Gud mente om meg likevel. Predikantene kom til vekkelsermøter på bedehuset. Bergens Indremisjon hadde stor aksjonsradius, og fanabøndene var kjent for drikking og slåssing. På byveien var det hesten som fant veien hjem om kvelden, sa folk.

En av predikantene ga oss hvert vårt ord fra Bibelen. Jeg fikk Johannes 6.37, som sier: «Alle de som Faderen gir meg, kommer til meg. Og den som kommer til meg, vil jeg slett ikke støte ut.» Det ga meg en ro. Jeg tenker det samme i dag. Dette er grunnmuren for meg. Jeg kan ikke stole på meg selv, men jeg kan stole på Gud.

Jeg tenker mye på Gud.

Da min far var ung, reiste han rundt og solgte kristelige bøker før han dro til Amerika. Der var det mange damer, men han fant ingen. Etter 12 år dro han hjem og fant nabojenten, min mor.

Vi bodde på en liten plass i Masfjorden. Far hadde ikke fast arbeid. Han snekret stoler. Da jeg var tre år, kjøpte han gården i Fana og vi flyttet. De måtte låne mye penger for å kjøpe gården, men de klarte seg.

Vi var alminnelige bønder, og religion var viktig. Hvis vi ikke gikk i bedehuset, leste min far prekener for oss. Søstre mine og jeg syntes av og til at de var lange, men det ga en god følelse i hjemmet.

Jeg gikk på skole i syv år. På slutten var jeg litt lei, tenkte det var like greit å komme ut i fysisk arbeid. Jeg valgte aldri å bli bonde. Jeg ble født til det. Min far døde da jeg var 17 år, og da var jeg eneste mannen på gården.

En dag under krigen var jeg i fjøset da en tysk soldat kom til meg. Han hadde med seg en sangbok. Det sto mye om Maria der, så jeg skjønnte at han var katolikk. Da sa han noe som jeg synes var så fint: «Vi har den samme Jesus». Jeg tror han ble sendt til Russland. Han sa at han skulle besøke meg hvis han overlevde krigen, men han kom aldri tilbake.

Jeg møtte min kone på bedehuset under krigen. Hun het Ågot Helena Andersen. Vi var i samme musikkgruppe. Jeg var 27–28 år, hun var yngre. Jeg hadde aldri lyst til å flørte med noen uten å mene noe med det. Da jeg traff henne, bestemte jeg meg.

Vi hadde kjent hverandre i et par år da vi giftet oss. Hun hadde sagt til sin mor at hun ikke ville gifte seg med en bonde, men hun var energisk og dyktig på gården. Spesielt var hun flink med grønnsakene. Jeg likte også godt å arbeide med dem. Vi hadde kyr og drev med melkeproduksjon. Ågot sydde kjolene sine og bukser til meg.

Egne barn fikk vi aldri. Vi adopterte en gutt, Tore. Han var seks år da han kom til oss. Først var han fosterbarnet vårt, men det var så kjekt at vi adopterte ham.

Vi fikk heldigvis en tur til Amerika i 1979, Tore, Ågot og jeg. Jeg hadde en tante der som ble 103 år. Ågot kjøpte seg en fin kåpe og fikk et parfymeglass på kjøpet. Hun døde i 2002. Jeg tenker ofte på henne, med glede.

Hva jeg drømte om da jeg var ung, vet jeg ikke. Det har alltid vært mye hardt arbeid, og livet har mest vært på det jevne. Men jeg må si meg fornøyd. Nå deler jeg rom med min svoger. Han arbeidet på gården vår under krigen, så vi er godt kjent.

Hvis jeg fikk leve om igjen, er det noen ting jeg kunne gjort annerledes. Men gjort er gjort. Ingen klarer å leve prikkfritt. Da hadde vi ikke hatt bruk for Jesus. Han har alltid vært en støtte. Alle har vi syndet, og han døde for våre synder. Det gir meg en ro. Jeg kan ikke stole på at jeg selv er god nok, men jeg kan stole på Jesus.

JAN FREDRIK ELHOLT (81)

Født i Sigurds gate, oppvokst på Damsgård. • Drev egen TV- og radiobedrift i 38 år. Reparerte ødelagte apparater og solgte nye. • To døtre og to tvillingsøner. Syv barnebarn. • Enkemann.

Turlederen

Vi ble evakuert til Geilo under krigen. Der var det snø fra oktober måned, og vi gikk på ski hele tiden. Siden har jeg gjort det hele vinteren. På Fløyen hvis det er snø der, eller andre steder, som Hodnaberg eller Hamlagrø. Jeg pleier å gå sammen med en fetter.

I mer enn ti år har jeg vært med i Bergen Turlag. Jeg ble turleder nesten med én gang, og går turer med seniorgruppen hver onsdag. Vi har vært så mange som 90 stykker. De fleste er i 80-årene. Jeg går turer i helgene, også. Har alltid gått tur.

Jeg er ekte bygutt, født i Sigurds gate. Døpt og gift i Johanneskirken. Vi flyttet til Damsgård mens jeg var barn, der bodde jeg i 20 år.

På Damsgård var det nesten bare industri da jeg var gutt, men min far arbeidet på kontor i byen. Jeg tok ofte «Uren», en ferge som gikk over Puddefjorden. Det var jo ingen bro den gangen. Lenger ute gikk Dokkefergen og Laksevågsfergen.

Jeg har alltid likt å bale med elektronikk og lærte meg selv å skru. Begynte som læregutt hos Bjerke før jeg var 14 år. Husker jeg fikk konfirmasjonsgave fra personalet der. Siden drev jeg egen TV- og radiobedrift i 38 år, og forretningen gikk bra.

Jeg møtte min kone jeg da jeg leverte TV til foreldrene hennes. Så det ble lite grann mer enn det.

Hun satt i sofaen da jeg kom. Jeg visste hvem hun var fra før. Hun var fra Fridalen og ti år yngre enn meg. Vi hadde det godt sammen. Hadde god økonomi og ingen problemer.

Jeg har også vært med i Tysklandsbri-

Henter styrke: Hver uke tar Jan Fredrik Elholt (81) med seg turglade seniorer på tur. – Jeg går alene også, har alltid vært glad i å gå på tur, forteller pensjonisten.

gaden, den største utenlandsbrigaden Norge har hatt, mer enn 5000 mann. Jeg var servicetekniker på sendere og mottakere.

I forretningen min var jeg reparatør, sjåfør, alt mulig. Jeg har solgt 7000 TV-apparater. En gang solgte jeg 25 sort/hvitt-apparater på én dag. Det var da fjernsynet var nytt. Jeg leverte dem hjem til folk. Min arbeidstid var når andre hadde fri og var hjemme. Mange kjøpte fjernsyn på avbetalingskontrakt. Det kostet 2–3000 kroner.

Ingen har peiling på hvordan livet skal

bli. Men du må ha orden på alt. Du må betale det du skylder. Ungene våre har gode jobber, og det ser ut som at de har råd til alt.

Nå har jeg vært uten konen i 20 år. Så det er et kapittel som er tilbakelagt.

Livet gikk sin gang. Jeg kunne ikke være syk. Det måtte være når jeg hadde fri, i helger og ferier.

Jeg vet én ting: Hvis du ikke holder deg i form, går det gale.

RANDI BJELLAND (80)

Født og oppvokst i Lofoten. Flyttet til Bergen som 17-åring. • Begynte å jobbe på Hotel Victoria. Jobbet på Toms Hotel i 36 år. Driver fortsatt Bjellands kjøkken. Det har hun gjort i 22 år. • To sønner, fem barnebarn og fem oldebarn. • Enke. Har en god venn.

Full fart: – Det lureste jeg har gjort, bortsett fra å få sjømannen på land, var å starte denne butikken. Hvis ikke, hadde jeg vært arbeidsledig. Jeg hadde sikkert kjedet meg i hjel. Her har jeg noe å gjøre, sier Randi Bjelland (80) på Bjellands kjøkken.

Marta i farta

Jeg var bare 17 år da jeg flyttet til Bergen. Jeg så ingen muligheter i nord. Fiskerkone ville jeg ikke bli. Min far var fisker, alle var fiskere. Hotellfaget lokket på meg. Jeg liker å oppleve noe, møte mennesker. Være «Marta i farta», som det heter.

Jeg forlot en huspost i Bodø for å dra til Bergen, jeg hadde en tante der. Først solgte jeg en gammel sykkel for hundre kroner. Billetten på Hurtigruten kostet 95 kroner.

Det så litt håpløst ut da jeg gikk i land og så alle de høye husene. Etter noen dager var det i boks. Jeg gikk på Hotel Victoria og fikk jobb og hybel.

Vi var tre jenter på rommet som delte på én kommode. Én skuff til hver. Det var nok. Å ha et trygt sted å bo, mat og muligheten til å arbeide var en gavepakke. Jeg er fortsatt venninne med en av de jentene. Er det ikke utrolig? Vi kniser og ler når vi møtes.

Men jeg snakket nordlending, vet du, og det var ikke bra. Kollegene mine mobbet meg så til de grader. Det var kolossalt. Så fant jeg ut at jeg skulle late som at jeg ikke brydde meg når de hermet etter meg. Det hjalp. Plutselig var det over. Men hadde jeg vært en pusekatt, hadde jeg sikkert reist hjem igjen dagen etter.

Mange situasjoner var tøffe. Jeg var jo så ung da jeg kom. Ifølge ryktene var det slik at hvis en jente gikk på dans og snakket nordlending, da kunne mennene bare ta henne med hjem. For hun gikk til sengs med dem med én gang. Det var en forferdelig belastning, skal jeg si deg.

Jeg møtte mannen min på jobb på hotellet. Han var sjømann og hadde vært ute og reist. Jeg traff ham i en trapp, han spurte hvor mye det kostet å ringe. «Det koster 25 øre», →

MARTHA OLSEN (93)

Født og oppvokst i Skånepik. • Jobbet på kafé på Torget i seks år. • Begynte å vaske på Rothaugen skole da yngste datteren begynte på skolen. Da var hun 41 år. Jobbet der til hun fikk hjerteinfarkt, 66 år gammel. • Fem barn, 13 barnebarn og 23 oldebarn. • Enke.

svarte jeg. Så gikk jeg. Jeg møtte ham igjen to dager senere. Han spurte om jeg ville gå på kino. «Nei, det passer meg ikke», svarte jeg og gikk. Så reiste han.

Han kom tilbake året etter, og da begynte han igjen. Spurte om vi skulle gå på kino. Jeg sa nei den første gangen, vi hadde ikke lov til å gå på kino med gjester, men så sa jeg ja likevel. Vi gikk på kino, gikk på kino, gikk på kino. Lenger kom vi ikke. Han reiste ut igjen. Da begynte han å skrive brev. Jeg svarte. Han kom tilbake året etter. Det ble mer kino. Så skulle han reise ut i 18 måneder.

Da det var gått noen måneder, ringte telefonen tidlig om morgenen. Han sa at han hadde kommet til Bergen. Orket ikke være vekke lenger. Han kom opp til meg og fridde. Jeg sa nei. Jeg ville ikke ha en sjømann. Jeg sa: «Jeg er veldig glad i deg, Olav. Men jeg har sett så mye dumt med sjømenn her på hotellet. Jeg vil ha en far til mine barn, hver dag». Da jeg skulle på jobb om kvelden, ringte telefonen igjen. Han sa at han hadde fått jobb på land. Det var tøft. Han hadde reist i 15 år. Neste dag hadde han kjøpt ringer. Så enkelt var det.

Vi hadde det godt. Var gift i 46 år. Han hadde prostatakreft i tre år. Vi passet på ham hele tiden. Han kløp meg så hardt i hånden akkurat da han døde. Den styrken var helt utrolig. Jeg ville aldri unnvært det øyeblikket.

Etterpå lå jeg bare og gren og strøk på hodeputen hans. Vi hadde så mye ugjort. En venninne sa at jeg burde legge en radio på puten hans. Da begynte jeg å sove igjen. Radioen er der fortsatt.

Jeg tenker aldri på hva som skjer etter livet. Den dagen jeg går vekk, skal jeg være så fornøyd. Jeg har fått så mye i livet. Jeg kunne ikke fått det bedre.

Når jeg våkner om morgenen, er jeg full av energi. Det er helt merkelig. Jeg spiser blåbær. De sier det skal være så fantastisk.

Jeg er den samme som jeg alltid har vært. Det får jeg beskjed om når jeg kommer til Lofoten. Jeg har godt humør. Det er en gave jeg har fått.

Det fineste med livet mitt nå er at jeg er frisk og har så mange kjekke folk rundt meg. Og det betyr mye at jeg har en god venn.

Godt humør: – Når jeg ser meg i speilet, kjenner jeg i grunnen meg selv igjen. Alle sier at håret mitt er så fint. De sier: «Skal du til frisøren, du som er så fin!», sier Martha Olsen (93).

Livet etter kjærligheten

Jeg flyttet til Bergen da jeg var 19 år, to uker før krigen brøt ut. Jeg møtte min mann i 1944, vi ringforlovet oss året etter, og giftet oss i 1946. Alt skjedde i oktober.

Olaf var en herlig mann. En virkelig flott mann. Jeg la fort merke til ham på en dans på Hotel Victoria. Han var opptatt av meg, og vi danset hele kvelden. Da vi gikk hjem om natten, satte vi oss på en trapp inni gangen på kafeen der jeg jobbet på Torget. Vi pratet lenge og avtalte å møtes dagen etter. Han kom på besøk, og siden ble det bare sånn.

Nå har han vært død i 41 år. Han fikk kreft. Kreften ødelegger alt. Selvfølgelig tenker jeg mye på ham. Jeg snakker til ham hver dag, og forteller hva jeg gjør. Jeg ble enke da jeg var 52 år. Da var det over og ut med menn.

Jeg drømte ikke om noe spesielt som ung, bare at jeg skulle få det bra. Jeg er eldst av ni søsken. Fire av oss har bursdag i februar. Da var det vaffer og kakao, det var det viktigste på den tiden. Min søster besøkte meg i går, de to minste oldebarna var her for et par dager siden. Den yngste heter Hans, og ble to år i juli. Han løp rundt i stuen her og var helt vill. Søsteren heter Sigrid og er fire.

Jeg har hatt et godt liv. Har aldri manglet noe, selv om vi ikke hadde masse penger. Jeg har ikke fråtset, har klart meg fint uten.

Men jeg har hatt masse sykdommer. Hjerteinfarkt, struma og kreft. Jeg har fjernet et bryst og livmoren. Har hatt lårbensbrudd og er hofteoperert.

Likevel så lever jeg.

Jeg har godt humør.

Livet har fart pent med meg, selv om det har vært tungt noen ganger. Jeg vet ikke hva jeg skulle ha angret på. Har ikke gjort noe gale, er glad i alle mine. Barna er skikkelige, det har ikke vært noe tull. De har ordentlige jobber og oppfører seg bra.

Jeg er glad for at jeg er så klar i hodet. Det er viktig. Jeg husker som oftest det meste. Men jeg kommer meg ikke ut. Familien pleier å trille meg i rullestol. Ellers kan jeg sitte på benken utenfor.

Etter døden tror jeg ikke det er så mye. Jeg har tenkt på det, om jeg skal treffe Olaf igjen. Innerst inne håper jeg det, men det er ikke lett å tro på.

byLØRDAG

13. september i Bergen sentrum

Noter i kalenderen:
BYLØRDAG
 neste helg!

MAX JOHNSEN (98)

Født og oppvokst på Askøy. • Jobbet på trikotasjefabrikken på Ask i en årrekke, deretter hos Sundt i Bergen. • Æresmedlem i Ask Idrettslag. • Fire barn, syv barnebarn og tolv oldebarn. Yngstesønnen døde i 2006. • Enkemann.

Trives: – Her har jeg det godt, sier Max Johnsen (98). Ask bo- og omsorgssenter ligger like ved barndomshjemmet og den viktige nabogården der han lærte alt om jordbær, grønnsaker og blomster – og om idretten som skulle bli viktig for ham.

Jordbær og ærlighet

Da jeg vokste opp, var jeg dreng på nabogården hos en familie som dyrket jordbær, grønnsaker og blomster. Bonden het Samson Eik og kunne alt om bær og blomster. Han var en svær mann, jeg var en liten kjuagutt. Jeg hadde det så godt hos dem, likte så godt å se Eiken dyrke og plante – og se det vokse til. Jeg rensket ugress og plukket hundrevis av kurver med jordbær. Jeg fikk spise jordbær også, mer enn jeg klarte. Men jeg kunne bare ta de små, de store skulle selges i byen.

Jeg tok båten til Torget for å levere bærene til forretningene og de kresne byfruene. De sa: «Nydelige bær! Si til din far at vi vil ha 15 kurver på lørdag.» Jeg ble stolt og sa aldri at jeg ikke var sønnen til Eiken. Følte at jeg hørte til hos ham.

I lønn fikk jeg 30 kroner i måneden. Ti kroner kunne jeg putte i lommen, resten måtte jeg sette på bok. Så til konfirmasjonen hadde jeg penger, og kjøpte meg både dress og sko. Det kjentes godt at jeg hadde arbeidet for alle pengene selv.

Sønnen til Eiken, Johannes, var en god venn. Vi delte rom da vi vokste opp. Han var norgesmester i høydehopp og idretten preget hjemmet deres. Selv har jeg hoppet 1,65 meter, men min hovedgave var nok å sparke fotball. Dessverre ble jeg keeper. Jeg ville spille ute, men de sa: «Nei, du skal stå der». Så da gjorde jeg det. Jeg fikk mange gode venner gjennom idretten. I friidrett var Ask best, takket være Johannes.

Jeg er født og oppvokst på Ask, og her fant jeg min kone. Hun het Johanne, men alle kalte henne Jassie. Det er et rart navn. Men Max og Jassie høres bra ut. Vi var like gamle og møttes da vi begynte på samme skole som barn. Hun hadde en egen tiltrekning på meg. Det er det ikke alle som har, selv om de er både pene og nette. Så jeg ble forelsket i henne. Hun hadde fem søstre. Vi guttene gikk og hentet posten om kveldene, og da traff vi jentene. Jassie og jeg giftet oss da vi var 24 år, og vi hadde det så godt sammen. Hun døde for tre år siden.

Jeg har fått med meg det livet jeg ønsket meg. Det jeg setter høyest, er ærlighet og redelighet. Å kunne betro seg til noen som ikke sier det videre til alle. Det er også viktig å kunne hevde seg, å være med og å forstå.

Jeg har lært så mye. Trodde aldri at jeg kunne være formann i et lag, men ble valgt til formann av styret i ungdomslaget. Det var stort. Siden har jeg ledet flere foreninger og vært med i styre og stell.

Å være *snill*, synes jeg er et vakkert ord. Min mor var så kristen, hun sa til meg: «Vær ærlig, vær glad, så går det deg bra.»